

พุทธบูรณาการเพื่อการแก้ไขปัญหาคอร์รัปชัน

Buddhist Integration to Solve Corruption Problems

มานพ นักการเรียน*, พระมหาวิระชาติ โพธา**, บานชื่น นักการเรียน***
Manop Nakkarnian*, Phramahaweerachat Potha**, Banchuen Nakkarnian***
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย
Mahamakut Buddhist University, Sirindhornrajavidyalaya Campus

บทคัดย่อ

การทุจริตคือความประพฤติชั่วที่ครอบคลุมทั้งทางกาย วาจา และใจ โดยเฉพาะทางใจซึ่งมีความสำคัญที่สุด เพราะเป็นต้นกำเนิดของเจตนาอันนำไปสู่การกระทำทุจริต การทุจริตหรือการฉ้อราษฎร์บังหลวงถือเป็นอาชญากรรมรูปแบบหนึ่ง ซึ่งมักเกิดจากการสมรู้ร่วมคิดของบุคคล 2 ฝ่ายเพื่อแสวงหาผลประโยชน์จากบุคคลที่ 3

ต้นตอของการทุจริตอยู่ที่เหตุปัจจัยภายใน คือ อกุศลมูล 3 ได้แก่ โลภะ (ความอยากได้), โทสะ (ความโกรธ) และ โมหะ (ความหลง) โดยเฉพาะโลภะที่ผลักดันให้บุคคลแสวงหาสิ่งที่ต้องการด้วยวิธีมิชอบ เมื่อไม่สามารถได้มาด้วยความสุจริต นอกจากนี้ ยังเกิดจากการไม่เลือกคบหาสัตบุรุษ คือผู้มีธรรมะ ซึ่งสามารถแนะนำให้เห็นโทษของการทุจริตและคุณของสุจริตธรรม

แนวทางการแก้ไขและป้องกันการทุจริต คือการปลูกฝังสุจริตธรรมในใจเป็นพื้นฐาน โดยอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาดังต่อไปนี้ : หลักสัมมาทิฐิ 2 (ความเห็นชอบต่อเหตุและผล) หลักกรรมมีอุปการะมาก 2 (ความระลึกได้และความรู้ชัด) หลักโลกบาลธรรม 2 (ความละอายชั่วและความเกรงกลัวบาป) หลักสุจริต 3 (กายสุจริต วาจาสุจริต มโนสุจริต) หลักสันโดษ 3 (ความพอใจในสิ่งที่ตนมี) หลักปธาน 4 (ความเพียรระวัง ละชั่ว ทำดี รักษาความดี) หลักขรवासธรรม 4 (หลักดำเนินชีวิตของผู้ครองเรือน) หลักอปริหานิยธรรม 7 (หลักความไม่เสื่อม) และหลักราชวสดีธรรม ซึ่งเป็นหลักธรรมว่าด้วยการควบคุมตนเองของข้าราชการ เพื่อไม่ให้ประพฤติดirtyโดยเฉพาะในเรื่องของการทุจริต และแนะนำให้เว้นจากอบายมุขทั้งปวง

คำสำคัญ : การทุจริต, อาชญากรรม, เหตุปัจจัยภายใน, สุจริตธรรม, ราชวสดีธรรม

Abstract

Corruption is a misconduct that covers the body, speech and mind, especially the mind, which is the most important because it is the origin of the intention that leads to corruption. Corruption or embezzlement is a form of crime, which often occurs from the collusion of two parties to seek benefits from a third party.

The root cause of corruption lies in internal factors, namely the three roots of evil: greed (desire), anger (anger) and delusion (delusion). In particular, greed drives people to seek what they want through improper means when they cannot obtain it honestly. It also occurs from not choosing to associate with good people, those who have virtue, who can show them the disadvantages of corruption and the virtues of honesty.

The approach to solving and preventing corruption is to instill honesty in the heart as a foundation, using the following Buddhist principles: the 2 Right Views (right view of cause and effect), the 2 Most Beneficial Principles (remembering and clear knowledge), the 2 Lokapāla Dhammas (shame and fear of sin), the 3 Honest Principles (bodily honesty, verbal honesty, mental honesty), the 3 Contentment Principles (being satisfied with what one has), the 4 Foundations (being diligent, avoiding evil, doing good, and maintaining goodness), the 4 Lay Dhammas (principles of conduct for householders), the 7 Aparihaniya Dhammas (principles of non-deterioration) and the Ratchawasadi Dhamma, which are principles concerning self-control for civil servants, in order to avoid misconduct, especially corruption, and to advise them to abstain from all vices.

Keywords : Corruption, Crime, Internal Factors, Honesty, Ratchawasadi Dhamma

บทนำ

ปัจจุบัน ปัญหาการทุจริตถือได้ว่าเป็นปัญหาใหญ่ที่เกิดขึ้นในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ไม่ว่าจะเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วหรือประเทศที่ด้อยพัฒนา และการทุจริตได้กลายมาเป็นปัญหาที่มีความสำคัญที่สุดปัญหาหนึ่งของหลายประเทศ โดยปัญหานี้ยังไม่มีทีท่าว่าจะหมดไป อีกทั้งยังทวีความรุนแรงและซับซ้อนมากขึ้นเรื่อย ๆ แม้ว่าหลายประเทศได้ก้าวเข้าสู่ความทันสมัย มีระบบการบริหารราชการสมัยใหม่ มีการรณรงค์จากองค์กรของรัฐหรือองค์กรอิสระต่าง ๆ อย่างเช่น องค์กรสหประชาชาติ ธนาคารโลกและภาคประชาชน ที่ต่างเห็นพ้องกันว่า การทุจริตเป็นปัญหาที่นำไปสู่ความยากจน และเป็นอุปสรรคที่ขัดขวางการพัฒนาอย่างแท้จริง

สำหรับประเทศไทย ปัญหาการทุจริตเกิดขึ้นในสังคมไทยมาช้านานและมีแนวโน้มที่จะมีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ และพบปัญหาดังกล่าวเกือบทุกภาคส่วน ถึงแม้รัฐบาลมีความพยายามป้องกันและแก้ไขมาโดยตลอด แต่ดูเหมือนว่าปัญหาการทุจริตก็ไม่ได้ถูกแก้ไขได้เท่าใดนัก เนื่องจากการรายงานผลการจัดอันดับค่าดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์การทุจริตของประเทศไทยในอดีตตั้งแต่ปีพ.ศ. 2541 จนถึงปี พ.ศ. 2554 พบว่า ค่าดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์การทุจริตยังอยู่ในระดับต่ำนั่นคืออยู่ที่ระดับ 32 จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน มาโดยตลอด ซึ่งเป็นเครื่องชี้วัดที่สามารถสะท้อนให้เห็นว่า ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีปัญหาการทุจริตในระดับที่สูงและมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้น ดังนั้น รัฐบาลควรจัดให้ปัญหาการทุจริตนั้นเป็นหนึ่งในวาระแห่งชาติที่ทุกภาคส่วนจะต้องช่วยกัน (จารุวรรณ สุขุมาลพงษ์, 2556) แต่คนไทยบางส่วนมองว่าการทุจริตเป็นเรื่องปกติและยอมรับได้ โดยมักจะใช้แนวคิดที่ว่า ผู้มีอำนาจก็มักจะโกงกันทุกฝ่าย ดังนั้นหากใครโกงแล้วทำงานเก่งก็ถือว่าพอรับได้ จึงทำให้คนยินยอมที่จะเสียเงินเพื่อซื้อความสะดวก สิทธิพิเศษ หรือตัดความรำคาญ

ดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์การทุจริต (Corruption Perceptions Index; CPI) เป็นดัชนีที่ตีพิมพ์ทุกปี โดยองค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติตั้งแต่ปีพ.ศ. 2538 ซึ่งจัดอันดับประเทศ “จากระดับความทุจริตในภาครัฐ ด้วยวิธีการประเมินผลโดยผู้เชี่ยวชาญและเขียนแบบสอบถามความคิดเห็น” โดยทั่วไปแล้ว CPI มักวัดระดับความทุจริตเป็น “การใช้อำนาจสาธารณะในทางที่ผิดเพื่อรายได้ส่วนตัว”

CPI ในพ.ศ. 2562 ที่เผยแพร่ในเดือนมกราคม ปีพ.ศ. 2563 ในการจัดอันดับ 180 ประเทศ “ในระดับจาก 100 (บริสุทธิ์มาก) ถึง 0 (ทุจริตอย่างมาก)” ประเทศไทย ได้ 36 คะแนน ลำดับที่ 101 จาก

179 ประเทศ (<<https://th.wikipedia.org/wiki/ดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชัน>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2565) ปีพ.ศ. 2563 ประเทศไทยได้คะแนน 36 จาก 100 คะแนนเต็ม และอยู่ในอันดับที่ 104 จาก 180 ประเทศ (<<https://www.sdgmove.com/>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 7 กันยายน 2565) ปีพ.ศ. 2564 ประเทศไทยในปีนี้ได้คะแนนลดลง โดยมีคะแนน 35 คะแนนจาก 100 คะแนน แต่อันดับร่วงลงไปอยู่ที่ 110 จากอันดับ 104 ในปีที่แล้ว (<<https://thaipublica.org/>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 7 กันยายน 2565) ปีพ.ศ. 2565 ประเทศไทยได้คะแนนเพิ่มขึ้นเป็น 36 คะแนน จัดอยู่ในอันดับที่ 101 ของโลกดีขึ้นจากปีพ.ศ. 2564 (<<https://www.sdgmove.com/>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2568) ปีพ.ศ. 2566 ได้ 35 คะแนน จัดอยู่ในอันดับที่ 108 ของโลก (<<https://www.nacc.go.th/>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2568) ปีพ.ศ. 2567 ได้ 34 คะแนน รั้งอันดับที่ 107 ซึ่งคะแนนลดลงจากปีก่อน 2566 ที่ได้ 35 คะแนน แต่อันดับเพิ่มขึ้น จากที่ได้อันดับ 108 (<<https://www.sdgmove.com/>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2568)

บทความนี้ ศึกษาความหมายของการทุจริต สาเหตุของการทุจริต และแนวทางแก้ไขปัญหาการทุจริต โดยได้นำหลักพุทธธรรมในพระไตรปิฎกเข้ามาบูรณาการ เพื่อมุ่งหวังให้เกิดการสร้างค่านิยมสังคม ละเว้นการทุจริตและมีสุจริตธรรมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เป็นการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมของพลเมือง ยกย่องคนดี ส่งเสริมการเชิดชูผู้มีความซื่อสัตย์ให้เป็นแบบอย่างในสังคม ทำให้สังคมสงบสุข ยุติธรรม ไม่แบ่งแยก เกิดการร่วมมือเพื่อการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืนสืบไป

ความหมายของการทุจริต

คำว่า การทุจริต หรือคอร์รัปชัน (Corruption) มีรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า Corruptus ซึ่งเป็น past participle ของ Corruptere แปลว่า break to pieces completely หรือ แตกออกเป็นเสี่ยง ๆ มีความหมายที่คล้ายคลึงหรือใกล้เคียงกับคำว่า “การฉ้อราษฎร์บังหลวง” กล่าวคือ การฉ้อราษฎร์บังหลวง หมายถึงการเบียดบังยกยอกทรัพย์สินของรัฐบาลหรือของสาธารณะมาเป็นของตัวเอง และอาจมีความหมายรวมถึงการกินสินบนและการแสวงหาอำนาจ โดยวิธีการที่ผิดทำนองคลองธรรมด้วย (ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์, 2562 : 463)

ทุจริต คือ “คอร์รัปชัน” เป็นคำที่พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ยุทธศาสตร์ชาติ พระราชบัญญัติ ประมวลกฎหมายอาญา นักวิชาการ และองค์กรระหว่างประเทศได้ให้ความหมายไว้หลากหลาย ดังนี้

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556 : 575-576) ได้ให้ความหมายคำว่า “ทุจริต” ซึ่งตรงกับคำว่า “คอร์รัปชัน” ไว้ว่า ความประพฤติชั่ว โกง คดโกง ฉ้อโกง เช่น ทุจริตต่อหน้าที่” หมายถึง “ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในพฤติการณ์ที่อาจทำให้ผู้อื่นเชื่อว่ามีตำแหน่งหรือหน้าที่ซึ่งตนมิได้มีตำแหน่งหรือหน้าที่นั้น หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่ ทั้งนี้ เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบสำหรับตนเองหรือผู้อื่น”

ยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2556 -2560) (คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2557 : 1) ได้ระบุว่า การทุจริตคอร์รัปชัน หมายถึง การใช้อำนาจหรืออิทธิพลในตำแหน่งหน้าที่ที่ตนเองมีอยู่เพื่อเอื้อประโยชน์ให้แก่ตนเอง ญาติพี่น้องและพวกพ้อง

การทุจริตคอร์รัปชันต่อหน้าที่ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 4 หมายถึง ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในพฤติการณ์ที่อาจทำให้ผู้อื่นเชื่อว่า มีตำแหน่งหรือหน้าที่ ทั้งที่ตนมิได้มีตำแหน่งหรือหน้าที่นั้น หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่ ทั้งนี้เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบสำหรับตนเองหรือผู้อื่น (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116/ตอนที่ 114 ก/หน้า 3/17 พุทธศักราช 2542)

พระราชบัญญัติมาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2551 มาตรา 3 ได้ระบุว่า

“ทุจริตในภาครัฐ” หมายความว่า ทุจริตต่อหน้าที่หรือประพฤติดมขอบในภาครัฐ

“ทุจริตต่อหน้าที่” หมายความว่า ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในพฤติการณ์ที่อาจทำให้ผู้อื่นเชื่อว่ามีตำแหน่งหรือหน้าที่ทั้งที่ตนมิได้มีตำแหน่งหรือหน้าที่นั้น หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่ ทั้งนี้เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบสำหรับตนเองหรือผู้อื่น หรือกระทำการอันเป็นความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการหรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมตามประมวลกฎหมายอาญาหรือตามกฎหมายอื่น (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 125/ตอนที่ 21 ก/หน้า 1/24 มกราคม 2551)

การทุจริตคอร์รัปชัน ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1 หมายถึง เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมาย สำหรับตนเองหรือผู้อื่น (<<https://www.krisdika.go.th/>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2565)

โกวิท พวงงาม (2550 : 17) ได้กล่าวว่า กฎหมายไทยไม่ได้ใช้คำว่า “คอร์รัปชัน” หากใช้คำว่า “การทุจริตต่อหน้าที่” ซึ่งเป็นเรื่องของการใช้ตำแหน่งหน้าที่ หรือทำให้เข้าใจผิดว่า มีตำแหน่งหน้าที่นั้น ๆ หากผลประโยชน์อันมิควรได้ ทั้งยังมีคำที่แสดงถึงการทุจริตคอร์รัปชันของข้าราชการอยู่แล้ว อันได้แก่ คำว่า “ฉ้อราษฎร์บังหลวง” ซึ่งนักวิชาการหลายท่านก็มีความเห็นว่าทั้ง 2 คือ สิ่งเดียวกัน

Shleifer และ Vishny (1993) ได้ให้ความหมายว่า การที่เจ้าหน้าที่รัฐนำทรัพย์สินของรัฐไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตัว (The sale by government officials of government property for personal gains)

World Bank (2000) ได้ให้ความหมายว่า การใช้อำนาจทางราชการเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว โดยที่ไม่ได้รับอนุญาต (Abuse of public office for unauthorized private gain)

Transparency International (2000) ได้ให้ความหมายว่า การใช้อำนาจที่ได้รับมาในทางที่ผิดเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว (The abuse of entrusted power for private gain)

ในทางพระพุทธศาสนา ทุจริต หมายถึง ความประพฤติชั่ว, ความประพฤติไม่ดี มี 3 ประการ คือ (ที.ปา. 11/228/227)

1. กายทุจริต หมายถึง ความประพฤติชั่วด้วยกาย มี 3 ประการ คือ ปาณาติบาต อทินนาทาน และ กาเมสุมิฉฉาจาร

2. วจีทุจริต หมายถึง ความประพฤติชั่วด้วยวาจา มี 4 ประการ คือ มุสาวาท ปิสุณวาจา ผรุสวาจา และ สัมผัปปลาปะ

3. มโนทุจริต หมายถึง ความประพฤติชั่วด้วยใจ มี 3 ประการ คือ อภิชฌา พยาบาท และ มิจฉาทิฎฐิ

ทุจจริต 3 ขยายไปเป็นทางในการกระทำก็คือ อกุศลกรรมบถ 10 หมายถึง ทางแห่งอกุศลกรรม, ทางทำความชั่ว, กรรมชั่วอันเป็นทางนำไปสู่ความเสื่อม ความทุกข์ หรือทุกข์ ประกอบไปด้วย (ที.ปา. 11/359/470)

ก. กายกรรม 3 คือการกระทำทางกาย

1. ปาณาติบาต คือ การทำชีวิตให้ตกลง, ปลงชีวิต
2. อทินนาทาน คือการถือเอาของที่เขาไม่ได้ให้ โดยอาการขโมย, ลักทรัพย์
3. กาเมสุมิฉฉาจาร คือความประพฤติดีกในกาม

ข. วจีกรรม 4 คือการกระทำทางวาจา

4. มุสาวาท คือการพูดเท็จ
5. ปิสุณาวาจา คือวาจาส่อเสียด
6. ผรุสวาจา คือวาจาหยาบ
7. สัมผัสปปลาปะ คือคำพูดเพ้อเจ้อ

ค. มโนกรรม 3 คือการกระทำทางใจ

8. อภิชฌา คือเพ่งเล็งอยากได้ของเขา
9. พยาบาท คือคิดร้ายผู้อื่น
10. มิจฉาทิฎฐิ คือเห็นผิดจากคลองธรรม

ทุจจริต 3 คือความประพฤติชั่ว, ประพฤติไม่ดีนั้นครอบคลุมทั้งทางกาย วาจา และ ใจ ซึ่งทางพระพุทธศาสนาถือว่า ทางใจสำคัญที่สุด ดังที่ปรากฏในขุททกนิกาย ธรรมบท ว่า “ธรรมทั้งหลาย มีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นใหญ่ สำเร็จด้วยใจ ถ้าคนมีใจชั่ว ก็จะพูดชั่วหรือทำชั่วตามไปด้วย เพราะความชั่วนั้น ทุกข์ย่อมติดตามเขาไป เหมือนล้อหมุนตามรอยเท้าโคที่ลากเกวียนไป ฉะนั้น” (ขุ.ธ. 25/1/23)

สรุปได้ว่า ในทางโลก การทุจจริต ซึ่งตรงกับคำว่า “คอร์รัปชัน” เป็นความประพฤติชั่ว โกง คดโกง ฉ้อโกง เช่น ทุจจริตต่อหน้าที่ การประพฤติดีของข้าราชการ การใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่ เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มีควรได้โดยชอบสำหรับตนเองหรือผู้อื่น เป็นต้น โดยการทุจจริตนี้ สามารถใช้ได้กับทุกที่ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานราชการ หน่วยงานของเอกชน หากเกิดกรณีการยึดเอา ถือเอาซึ่งประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม ซึ่งในภาครัฐ ใช้คำว่า “ฉ้อราษฎร์บังหลวง” การทุจจริตคอร์รัปชันอาจจัดเป็นอาชญากรรมประเภทหนึ่ง เป็นการทำความชั่ว โดยเน้นไปที่การใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่ในทางที่ผิดเพื่อแสวงหาประโยชน์ เป็นเงินหรือผลประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเองหรือผู้อื่น

ในทางพระพุทธศาสนา ทุจจริต 3 คือความประพฤติชั่ว, ความประพฤติไม่ดี ทุจจริต 3 ขยายไปเป็นทางในการกระทำ ก็คือ อกุศลกรรมบถ 10 หมายถึง ทางแห่งอกุศลกรรม, ทางทำความชั่ว, กรรมชั่วอันเป็นทางนำไปสู่ความเสื่อม ความทุกข์ หรือทุกข์ เป็นการครอบคลุมความชั่วทุกอย่างบรรดามี โดยมีทั้ง 3 ทาง

สาเหตุของการทุจจริต

สาเหตุที่ทำให้เกิดการทุจจริตหรือการฉ้อราษฎร์บังหลวงในวงราชการไทย อาจมาจากสาเหตุภายในหรือสาเหตุภายนอก ดังนี้

เสาวนีย์ ไทรุ่งโรจน์ ได้ระบุสาเหตุที่ทำให้เกิดการทุจจริตไว้ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2561: 71-72)

1) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ พฤติกรรมส่วนตัวของข้าราชการบางคนที่เป็นคนโลภมาก เห็นแก่ได้ไม่รู้จักพอ ความเคยชินของข้าราชการที่คุ้นเคยกับการที่จะได้ “ค่าน้ำร้อนน้ำชา” หรือ “เงินใต้โต๊ะ” จากผู้มาติดต่อราชการ ขาดจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม

2) ปัจจัยภายนอกที่สำคัญ ๆ ประกอบด้วย

2.1) ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้ของข้าราชการน้อยหรือต่ำมากไม่ได้สัดส่วนกับการครองชีพที่สูงขึ้น การเติบโตของระบบทุนนิยมที่เน้นการบริโภค สร้างนิสัยการอยากได้ อยากมี เมื่อรายได้ไม่เพียงพอก็ต้องหาทางใช้อำนาจไปทุจริต

2.2) ด้านสังคม ได้แก่ ค่านิยมของสังคมที่ยกย่องคนมีเงิน คนร่ำรวย และไม่สนใจว่าเงินนั้นได้มาอย่างไร เกิดลัทธิเอาอย่าง อยากได้สิ่งที่คนรวยมี เมื่อเงินเดือนของตนไม่เพียงพอ ก็หาโดยวิธีมิชอบ

2.3) ด้านวัฒนธรรม ได้แก่ การนิยมจ่ายเงินของนักธุรกิจให้กับข้าราชการที่ต้องการความสะดวกรวดเร็ว หรือการบริการที่ดีกว่าด้วยการลดต้นทุนที่จะต้องปฏิบัติตามระเบียบ

2.4) ด้านการเมือง ได้แก่ การทุจริตของข้าราชการแยกไม่ออกจากนักการเมือง การร่วมมือของคน 2 กลุ่มนี้เกิดขึ้นได้ในประเด็นการใช้จ่ายเงินการหารายได้และการตัดสินใจพิจารณาโครงการของรัฐ

กิตติศักดิ์ รัฐประเสริฐ (2557 : 61-74) ได้กล่าวถึงสาเหตุของการทุจริตในวงราชการไทย มาจากสาเหตุ 3 ประการ ได้แก่

1) **สาเหตุทางด้านการเมือง** ทำให้เกิดการทุจริตในวงราชการไทยหลัก ๆ ได้แก่ ระบบอุปถัมภ์ ระบบอาวุโส ระบบบุญคุณพวกพ้อง สภาพแวดล้อมจำใจปฏิบัติ ต้องการแสวงหาอำนาจร่วม เรียกว่า “การฮั้ว” อำนาจผูกขาดทางงบประมาณ ความหละหลวม ความเสี่ยงลงโทษตามกฎหมายต่ำมีความโลภเป็นที่ตั้ง

2) **สาเหตุทางด้านเศรษฐกิจ** ทำให้เกิดการทุจริตในวงราชการไทยหลัก ๆ ได้แก่ ค่านิยมแบบทุนนิยม ไม่รู้จักพอของผู้มีอำนาจ เจ้าหน้าที่รัฐรับสินบน บางครั้ง ภาครัฐกิจเป็นผู้เสียผลประโยชน์ ผู้มีอำนาจเอื้อผลประโยชน์ เงินเดือนข้าราชการและเจ้าหน้าที่รัฐน้อย

3) **สาเหตุทางด้านสังคมและวัฒนธรรม** ทำให้เกิดการทุจริตในวงราชการไทยหลัก ๆ ได้แก่ การมีทัศนคติหรือค่านิยมของประชาชนที่เห็นการทุจริตเป็นเรื่องปกติ การยกย่องเชิดชูคนที่มีเงินเป็นคนดี สังคมมีความอ่อนแอจากการทุจริต ทำให้ขาดจิตสำนึกจริยธรรมหรือความซื่อสัตย์ลดน้อยลง มีความโลภเข้าครอบงำ สังคมพึ่งพิงพ่อด้วยวัตถุนิยม บริโภคนิยม และเงินตรานิยม

จิระเดช ห้วยหงษ์ทอง ได้กล่าวถึงปัจจัยที่เป็นสาเหตุของคอร์รัปชัน ไว้ในเอกสารการคอร์รัปชันในระบบราชการไทย ดังนี้ (<<http://www.dsdcw2016.dsdcw.go.th/>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2565))

1) **การขาดคุณธรรม** ผู้ที่ทุจริตฉ้อราษฎร์บังหลวงส่วนใหญ่จะขาดคุณธรรม ได้แก่ ความซื่อสัตย์ สุจริต ความละเอียดรอบคอบและการเกรงกลัวบาป ความกตัญญูตักเตือน

2) **การขาดอุดมการณ์และอุดมคติ** คนที่มีอุดมการณ์หรืออุดมคติจะเป็นผู้มีเป้าหมายของชีวิตและจะดำเนินการด้วยอุดมคติ คือมีคุณธรรม ความดี ผิดกับคนที่ไม่มีอุดมการณ์หรืออุดมคติที่จะทำทุกอย่างเพื่อให้ตนได้รับประโยชน์ แม้ว่าการกระทำนั้นจะผิดและไม่ถูกต้องตามศีลธรรมก็ตาม

3) **การมีค่านิยมที่ผิด** เห็นว่า การทุจริตเป็นวิถีชีวิตเป็นเรื่องปกติธรรมดา เห็นคนชื้อเป็นคนชื้อ เห็นคนโกงเป็นคนฉลาด

4) **การใช้อำนาจโดยไม่เป็นธรรม** คนมีอำนาจและมีความโลภเห็นแก่เงิน ก็ย่อมจะคอร์รัปชัน การมีอำนาจอย่างเดียว จึงไม่ทำให้คนทุจริต แต่การมีอำนาจโดยมีความโลภเห็นแก่เงิน ทำให้คนทุจริตได้

5) **การมีรายได้ไม่พอกับรายจ่าย** คือการไม่ประมาณตัวเอง ใช้จ่ายเกินตัว จึงทำให้เกิดการยักยอกเงินหรือการเบิกเงินเกินกว่าที่สิทธิจะเบิกได้ เป็นการทุจริตอย่างหนึ่ง

สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ป.ป.ช (2560 : 4-6) ได้ระบุไว้ว่า การทุจริตนั้นอาจเกิดขึ้นได้ในประเทศที่มีสถานการณ์ดังต่อไปนี้

1) มีกฎหมาย ระเบียบ หรือข้อกำหนดจำนวนมากที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการทางธุรกิจ ซึ่งจะ เป็นโอกาสที่จะทำให้เกิดเศรษฐกิจ หรือมูลค่าเพิ่มหรือกำไรส่วนเกินทางเศรษฐกิจ และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากมาตรการหรือข้อกำหนดดังกล่าวมีความซับซ้อน คลุมเครือ เลือกปฏิบัติเป็นความลับหรือไม่โปร่งใส

2) เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจมีสิทธิขาดในการใช้ดุลยพินิจ ซึ่งให้อิสระในการเลือกปฏิบัติเป็นอย่างมากว่าจะเลือกใช้อำนาจใดกับใครก็ได้

3) ไม่มีกลไกที่มีประสิทธิภาพหรือองค์กรที่มีหน้าที่ควบคุมดูแลและจัดการต่อการกระทำใด ๆ ของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่กำลังพัฒนา การทุจริตมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นได้ อย่างมาก โดยไม่ใช่เพียงเพราะว่าลักษณะประชานิยมที่แตกต่างจากภูมิภาคอื่นที่พัฒนาแล้ว หากแต่เป็นเพราะ กลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนานั้นมีปัจจัยภายในต่าง ๆ ที่เอื้อหรือสนับสนุนต่อการเกิดการทุจริต อาทิ

1) แรงขับเคลื่อนที่อยากมีรายได้เป็นจำนวนมากอันเป็นผลเนื่องมาจากความจน ค่าแรงในอัตราที่ต่ำ หรือมีสถานะความเสี่ยงสูงในด้านต่าง ๆ เช่น ความเจ็บป่วย อุบัติเหตุ หรือการว่างงาน

2) มีสถานการณ์หรือโอกาสที่อาจก่อให้เกิดการทุจริตได้เป็นจำนวนมากและมีกฎระเบียบต่าง ๆ ที่อาจนำไปสู่การทุจริต

3) การออกกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมที่ไม่เข้มแข็ง

4) กฎหมายและประมวลจริยธรรมไม่ได้รับการพัฒนาให้ทันสมัย

5) ประชากรในประเทศยังคงจำเป็นต้องพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติอยู่เป็นจำนวนมาก

6) ความไม่มีเสถียรภาพทางการเมือง และเจตจำนงทางการเมืองที่ไม่เข้มแข็ง

ทฤษฎีสามเหลี่ยมทุจริต (Fraud Triangle Theory) เป็นสิ่งผลักดันให้เกิดการทุจริต เกิดจาก ปัจจัย 3 ประการ ดังนี้ (อุษณา ภัทรมนตรี, 2552 : 9-12)

1) แรงจูงใจ หรือแรงกดดัน (Pressure or Incentive) คือ สาเหตุที่ทำให้เกิดการกระทำทุจริต โดยแรงจูงใจอาจเกิดจากหลายสาเหตุ เช่น ปัญหาทางการเงิน ภาระหนี้สิน ครอบครัว ค่ารักษาพยาบาล ดิฉันเสพติด หรือการมีรสนิยมหรูหรา เป็นต้น

2) โอกาส (Opportunity) คือ ช่องทางในการกระทำทุจริต โอกาสอาจเกิดจากการควบคุมภายในที่ไม่เพียงพอ การตรวจสอบที่ไม่ครอบคลุม การละเลยในหน้าที่การบริหารงาน หรือการใช้ตำแหน่งหน้าที่ในทางมิชอบ เป็นต้น

3) การหาเหตุผล (Rationale) คือการหาข้ออ้างในการกระทำทุจริตของตนเอง เพื่อให้รู้สึกว่าการกระทำนั้นคุ้มค่า และเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นทั่วไปในสังคม

พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ในอริยสัจธรรมว่า การทุจริตมีเหตุปัจจัยเกิดจากความไม่สำรวมอินทรีย์

ความไม่สำรวมอินทรีย์มีเหตุปัจจัยเกิดจากความไม่มีสติสัมปชัญญะ

ความไม่มีสติสัมปชัญญะ มีเหตุปัจจัยเกิดจากการมโนการโดยไม่แยบคาย

การมโนการโดยไม่แยบคาย มีเหตุปัจจัยเกิดจากความไม่มีศรัทธา

ความไม่มีศรัทธามีเหตุปัจจัยเกิดจากการไม่ฟังสัทธรรม
การไม่ฟังสัทธรรมมีเหตุปัจจัยเกิดจากการไม่คบสัตบุรุษ (คนดีมีธรรม) (อง.ทสก. 24/61/134-135)

ดังนั้น ข้อความจากพระสูตรนี้ พบว่า การทุจริตมีเหตุปัจจัยเริ่มต้นมาจากการไม่ไปเลือกคบสัตบุรุษ คือคนดีมีธรรม เป็นคนที่มีความเห็นชอบว่า ทำดีมีผลดี ทำชั่วมีผลชั่ว ซึ่งได้ช่วยแนะนำให้เห็นถึงผลเสียของการทุจริตทั้งแก่ตนเองและสังคมและผลดีของสุจริตธรรม

อกุศลมูล 3 คือรากเหง้าของอกุศล, ต้นตอของความชั่ว เป็นเหตุให้ทำการทุจริต ได้แก่ (อง.ทสก. 35/909/566)

1. โลภะ คือความอยากได้
2. โทสะ คือความคิดประทุษร้าย
3. โมหะ คือความหลง

โลภะ โทสะ โมหะ ที่ครอบงำจิตใจของแต่ละบุคคล โดยเฉพาะคือ โลภะคือความอยากได้ เป็นมูลเหตุให้ดิ้นรนแสวงหาสิ่งที่ยากได้มาสนองความต้องการ หรือเมื่อไม่ได้สิ่งนั้นโดยวิธีชอบธรรม ก็นำไปทำการทุจริต

สรุปได้ว่า ในทางโลก สาเหตุที่ทำให้เกิดการทุจริตประกอบไปด้วย 1. ปัจจัยภายใน คือปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ พฤติกรรมส่วนตัวของข้าราชการบางคนที่เป็นคนโลภมาก เห็นแก่ได้ไม่รู้จักพอ 2. ปัจจัยภายนอกที่สำคัญ ๆ ประกอบด้วย ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมวัฒนธรรม ด้านการเมือง ด้านระบบราชการ ด้านกฎหมายและระเบียบ และด้านการตรวจสอบจากภาคประชาชนซึ่งขาดความเข้มแข็ง

ในทางพระพุทธศาสนา การทุจริตมาจากปัจจัยภายในทางจิตใจคืออกุศลมูล 3 ได้แก่ โลภะ โทสะ โมหะ ที่ครอบงำจิตใจของแต่ละบุคคล โดยเฉพาะคือ โลภะคือความอยากได้ เมื่อไม่ได้สิ่งนั้นโดยวิธีชอบธรรม ก็นำไปทำการทุจริต นอกจากนั้น การทุจริตมีเหตุปัจจัยเริ่มต้นมาจากการไม่ไปเลือกคบสัตบุรุษ คือคนดีมีธรรมซึ่งได้ช่วยแนะนำให้เห็นถึงผลเสียของการทุจริตทั้งแก่ตนเองและสังคมและผลดีของสุจริตธรรม

แนวทางแก้ไขปัญหาการทุจริต

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) (2559 : 58-67) ได้จัดทำยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560-2564) เพื่อแก้ไขป้องกันป้องปรามและปราบปรามการทุจริตในทุกระดับ ในยุทธศาสตร์ที่ 1 “สร้างสังคมที่ไม่ทนต่อการทุจริต” โดยมีกลยุทธ์เกี่ยวกับเรื่องของการปรับฐานความคิดทุกช่วงวัยตั้งแต่ปฐมวัยให้สามารถแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวม ส่งเสริมให้มีระบบและกระบวนการกล่อมเกลางานสังคมเพื่อด้านทุจริต ประยุกต์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นเครื่องมือด้านทุจริต เสริมพลังการมีส่วนร่วมของชุมชน (Community) และบูรณาการทุกภาคส่วนเพื่อต่อต้านการทุจริต โดยมีการจัดทำหลักสูตรด้านทุจริตศึกษา (Anti-Corruption Education) ขึ้นมา

หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาเพื่อการต่อต้านการทุจริตและการสร้างสุจริตธรรมให้เกิดขึ้นแก่บุคคล องค์กรและสังคมโดยรวม ประกอบไปด้วย

1. หลักปัจจัยให้เกิดสัมมาทิฐิ 2

หลักปัจจัยให้เกิดสัมมาทิฐิ 2 เป็นทางเกิดแห่งแนวคิดที่ถูกต้อง ต้นทางของความดีงามทั้งปวง ทำให้มีการทำสุจริตธรรม และการยับยั้งการทุจริต ได้แก่ (ม.ม. 12/452/491)

1) โปรโตโสสะ คือเสียงจากผู้อื่น การกระตุ้นหรือชักจูงจากภายนอก คือ การรับฟังคำแนะนำสั่งสอน เล่าเรียนความรู้ สนทนาซักถาม ฟังคำบอกเล่าชักจูงของผู้อื่น โดยเฉพาะการฟังผลดีของสุจริตธรรม และผลเสียของการทุจริตจากท่านผู้เป็นกัลยาณมิตร เพื่อเปิดพื้นที่ให้ตนเองมีความรู้ และความเข้าใจผลดีของสุจริตธรรมและผลเสียของการทุจริตอย่างรอบด้าน การปรับเปลี่ยนทัศนคติ (Attitude Change) เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน อันเนื่องมาจากการเห็นถึงผลดีของสุจริตธรรมและผลเสียของการทุจริต และการมีพฤติกรรมที่ถูกต้องและเหมาะสมในมิติของความสุจริตที่แสดงออกโดยการไม่คดโกงคอร์รัปชันสมบัติของบุคคลอื่น ๆ หรือสมบัติสาธารณะที่เป็นของสังคม (<<https://www.mcu.ac.th/article/detail/439>>(สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 20 กันยายน 2565)

2) โยนิโสมนสิการ คือการใช้การคิดวิเคราะห์ถึงผลดีของการทำสุจริตธรรมที่ยังไม่เกิด ให้เกิดขึ้นมา การรักษาสุจริตธรรมที่เกิดขึ้นแล้วไม่ให้เกิดเสื่อม และการยับยั้งการทุจริตที่ยังไม่เกิด มิให้เกิดขึ้น การละการทุจริตที่เกิดขึ้นแล้วอย่างรอบด้านด้วยตนเอง

2. หลักธรรมมีอุปการะมาก 2 (ที.ปา 11/351/369)

หลักธรรมมีอุปการะมาก 2 คือธรรมที่เกื้อกูลในการทำงานทุกอย่าง ไม่ให้ผลไปทำการทุจริต และให้เข้าใจสิ่งที่จะเป็นจะต้องรู้เพื่อไม่ให้พลาดพลั้งไปทำการทุจริต มี 2 ประการ คือ

1) สติ คือความระลึกได้, นึกได้, สำนึกอยู่ไม่ปล่อย ในการทำงานเชื่อมโยงกับกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ

2) สัมปชัญญะ คือความรู้ชัด, ตระหนัก, เข้าใจกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ในขณะทำงาน
หลักธรรมมีอุปการะมาก 2 เป็นธรรมะที่ช่วยประคับประคองให้ไม่เกิดความประมาท ทำให้การทำงาน การพูด การคิด ดำเนินไปได้อย่างเป็นกระบวนการ มีประสิทธิภาพ ไม่ปล่อย ไม่ผิดพลาดไปทำการทุจริตแต่อย่างใด

3. หลักโลกบาลธรรม (อง.สตุตท. 23/65/131)

หลักโลกบาลธรรม คือธรรมคุ้มครองโลก ปกครองควบคุมใจมนุษย์ไว้ให้อยู่ในความดี มิให้ละเมิดศีลธรรม ไม่ให้ไปทำการทุจริต และให้อยู่กันด้วยความเรียบร้อยสงบสุข ไม่เดือดร้อนสับสนวุ่นวาย อินทรีย์สังวรและศีลของบุคคลผู้ไม่มีหิริโอตตปปะ เป็นอันถูกขจัดไปแล้ว เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “เทวธรรม” แปลว่าธรรมเป็นคุณเครื่องอยู่ของเทวดา มี 2 ประการ คือ

1) หิริ คือ ความละอายบาป ละอายใจต่อการทำความชั่ว ต่อการทุจริตทั้งในที่ลับและที่แจ้งปลุกจิตสำนึกของบุคคลในองค์กรให้เกิดความละอายต่อความชั่ว และเกรงกลัวต่อผลของการประพฤติชั่วพร้อมทั้งปลุกฝังค่านิยมสุจริตแก่บุคคลในองค์กร

2) โอตตปปะ คือ ความกลัวบาป เกรงกลัวต่อความชั่วและผลของกรรมชั่วหรือผลของการทุจริต

4. หลักสุจริต 3 (ที.ปา. 11/228/227)

หลักสุจริต 3 หมายถึง ความประพฤติดี, ความประพฤติชอบ เกิดขึ้นเพื่อทำสุจริตธรรมให้เกิดขึ้น และยับยั้งการทุจริตไม่ให้เกิดขึ้นทั้งทางกาย วาจา และใจ ได้แก่

1) กายสุจริต หมายถึง ความประพฤติชอบด้วยกาย มี 3 ประการ คือ งดเว้นจาก (1) ปาณาติบาต คือ การทำชีวิตให้ตกลง (2) อทินนาทาน คือการถือเอาของที่เขามิได้ให้ และ (3) กาเมสุมิฉฉาจาร คือ ความประพฤติผิดในกาม

2) วจีสุจริต หมายถึง ความประพฤติชอบด้วยวาจา มี 4 ประการ คือ งดเว้นจาก (1) มุสาวาท คือ การพูดเท็จ (2) ปิสุณาวาจา คือวาจาส่อเสียด (3) ผรุสวาจา คือวาจาหยาบ และ (4) สัมผัปปลาปะ คือ คำพูดเพื่อเจ้อ

3) มโนสุจริต หมายถึง ความประพฤติชอบด้วยใจ มี 3 ประการ คือ (1) อภิชฌา คือการเพ่งเล็งอยากได้ของเขา (2) พยาบาท คือการคิดร้ายผู้อื่น และ (3) มิจฉาทิฎฐิ คือความเห็นผิดจาก

5. หลักสันโดษ 3 (ที.อ. 1/253)

สันโดษ 3 คือความยินดี ความพอใจตามที่ได้ตามกำลังและตามสมควรโดยความเพียรพยายาม โดยชอบธรรม โดยเว้นจากการทุจริตซึ่งทำให้เกิดผลเสียทั้งแก่ตนเองและสังคม ประกอบไปด้วย

1) ยถาลาภสันโดษ คือยินดีตามที่ได้, ยินดีตามที่พึงได้ ไม่ปรารถนาสิ่งที่ตนไม่พึงได้หรือเกินไปกว่าที่ตนพึงได้โดยถูกต้องชอบธรรม

2) ยถาพลสันโดษ คือยินดีตามกำลัง คือ ยินดีแต่พอแก่กำลังร่างกายสุขภาพโดยถูกต้องชอบธรรม

3) ยถาสารูปสันโดษ คือยินดีตามสมควร คือ ยินดีตามที่เหมาะสมกับตน อันสมควรแก่ฐานะ ฐานะ แนวทางชีวิต และจุดหมายของตน โดยถูกต้องชอบธรรม

6. หลักปธาน 4 (อง.จตุกก. 21/14/24)

หลักปธาน 4 คือความเพียร 4 ประการเพื่อต่อต้านป้องกันการทุจริตและสร้างสุจริตธรรม ซึ่งพระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ในไว้ในสังวรสูตร ประกอบไปด้วย

1) สังวรปธาน การเพียรระงับยังการทุจริตที่ยังไม่เกิด มิให้เกิดขึ้น

สังวรปธาน หมายถึง การเพียรระงับยังบาปอกุศลที่ยังไม่เกิด มิให้เกิดขึ้น หมายถึง การป้องกันไม่ให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชัน โดยสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจ มิให้ความโลภ ความโกรธ ความหลง เกิดขึ้นตรงกับข้อ 1 การคิดแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวม

2) ปหานปธาน การเพียรละการทุจริตที่เกิดขึ้นแล้ว

ปหานปธาน หมายถึง การเพียรพยายามละการทุจริตซึ่งมีอยู่แล้วภายในจิตใจ โดยอาศัยการพิจารณาเห็นโทษของการทุจริตที่มีอยู่ภายในจิตแห่งตนแล้ว ปลุกฝังความพอใจในอันที่จะละการทุจริตเหล่านั้นไปจากจิต และใช้ความพยายาม ความเพียร การกระทำต่อเนื่อง จนสามารถละการทุจริตหรือบาปได้จะมากหรือน้อยก็ตาม ก็พยายามรักษาคุณภาพจิตเอาไว้ในจุดนั้น ตรงกับข้อ 2 ความอายและความไม่ทนต่อการทุจริต

3) ภาวนาปธาน การเพียรทำสุจริตธรรมที่ยังไม่เกิด ให้เกิดมีขึ้นมา

4) อนุรักขนาปธาน การเพียรรักษาสุจริตธรรมที่เกิดขึ้นแล้วไม่ให้เสื่อมและบำเพ็ญให้เจริญยิ่งขึ้นไปจนไพบุลย์

7. หลักขรวาสาธรรม 4 (ส.ส. 15/246/354)

หลักขรวาสาธรรม 4 คือ หลักการครองชีวิตของคฤหัสถ์ให้มีความซื่อสัตย์ในการทำงานต่าง ๆ และให้มีการยับยั้งชั่งใจไม่ไปทำการทุจริต มี 4 ประการ ได้แก่

1) สัจจะ คือ ความจริง ซื่อตรง ซื่อสัตย์ และจริงใจต่อหน้าที่การงานของตนให้มีความสุจริต

2) ทมะ คือ การฝึกฝนอบรมตนเอง และข่มใจตนเอง รู้จักควบคุมจิตใจ ไม่ให้ไปทำการทุจริต

3) ชันติ คือ ความอดทน ไม่หวั่นไหวต่อสิ่งยั่วยุที่จะเข้ามาครอบงำจิตใจของตนให้หลงไปกระทำการทุจริต

4) จาคะ คือการเสียสละ มุ่งไปที่การสละกิเลสที่เข้ามายั่วยุจิตใจของเราให้ไปกระทำการทุจริต

8. หลักอภิธานิยธรรม 7 (ที.ม. 10/134/78-80)

หลักอภิธานิยธรรม 7 คือธรรมอันไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม เป็นไปเพื่อความเจริญฝ่ายเดียว สำหรับหมู่ชนหรือผู้บริหารบ้านเมือง ทำให้องค์กรเกิดความเข้มแข็ง ยึดหลักธรรมมาภิบาล ขับเคลื่อนการบริหารงานให้โปร่งใสปราศจากการทุจริตอย่างยั่งยืน ได้แก่

1) หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์
2) พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พร้อมเพรียงกันทำกิจที่พึงทำ
3) ไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติไว้ (อันขัดต่อหลักการเดิม) ไม่ล้มล้างสิ่งที่บัญญัติไว้ (ตามหลักการเดิม) ถือปฏิบัติมั่นตามหลักการตามที่วางไว้เดิม

4) ทานเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่ เคารพนับถือท่านเหล่านั้น เห็นถ้อยคำของท่านว่าเป็นสิ่งอันควรรับฟัง
5) บรรดาคุณสตรีกุลมารีทั้งหลาย ให้อยู่ดีโดยมิถูกข่มเหง หรืออดคร่ำขื่นใจ
6) เคารพสักการบูชาเจดีย์ (ปูชนียสถานและปูชนียวัตถุ ตลอดถึงอนุสาวรีย์ต่าง ๆ) ประจำชาติทั้งหลาย ทั้งภายในและภายนอก ไม่ปล่อยให้ธรรมิกพลีที่เคยให้เคยทำแก่เจดีย์เหล่านั้นเสื่อมทรามไป
7) จัดให้ความอารักขา ค้ำครอง ป้องกัน อันชอบธรรม แก่พระภิกษุทั้งหลาย

9. หลักราชสวัสดิธรรม (ช.ชา. 28/1471-1517/414-421)

ราชสวัสดิธรรม ซึ่งเป็นหลักปฏิบัติราชการไว้ 49 ประการในวิสุทธิชาดก มีหลักปฏิบัติเกี่ยวกับการควบคุมตนเองของข้าราชการไว้โดยตรง 15 ประการ ซึ่งทำให้ตัดต้นเหตุแห่งการทุจริตหรือการฉ้อราษฎร์บังหลวง ได้แก่ ความมีสติ (ข้อ 2) การไม่หวั่นไหวไปด้วยอำนาจอคติ (ข้อ 3) การใช้ปัญญา (ข้อ 42) ความไม่หวั่นไหวไปตามโลกธรรมคือลาภ ยศ สรรเสริญ สุข (ข้อ 34) ความไม่เห็นแก่ได้ (ข้อ 22) การไม่มัวเมาในสุราและนารี (ข้อ 13 และข้อ 25) และการละอายต่อความชั่ว (ข้อ 31)

สรุปได้ว่า คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) ได้จัดทำหลักสูตรต้านทุจริตศึกษา (Anti-Corruption Education) ขึ้น เพื่อแก้ไขป้องกันป้องปรามและปราบปรามการทุจริตที่เกิดขึ้นในทุกช่วงวัยตั้งแต่ปฐมวัยให้สามารถแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวม ส่งเสริมให้มีระบบและกระบวนการกล่อมเกลาทางสังคมเพื่อด้านทุจริต ประยุกต์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นเครื่องมือต้านทุจริต เสริมพลังการมีส่วนร่วมของชุมชน และบูรณาการทุกภาคส่วนเพื่อต่อต้านการทุจริต

หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาเป็นการปลูกฝังการต่อต้านการทุจริตและการสร้างสุจริตธรรมให้เกิดขึ้นในใจเป็นเบื้องต้น ประกอบไปด้วย 1. **หลักปัจจัยให้เกิดสัมมาทิฐิ** 2 เป็นบุพภาคของการศึกษาให้สร้างสุจริตธรรมขึ้นมา 2. **หลักธรรมมีอุปการะมาก** 2 เป็นหลักธรรมที่เกื้อกูลในการทำงานทุกอย่าง ไม่ให้ผลไปทำการทุจริตและให้เข้าใจสิ่งที่จำเป็นจะต้องรู้เพื่อไม่ให้พลาดพลั้งไปทำการทุจริต 3. **หลักโลกบาลธรรม** เป็นธรรมคุ้มครองโลก ปกครองควบคุมใจมนุษย์ไว้ให้อยู่ในความดี ไม่ให้ไปทำการทุจริต 4. **หลักสุจริต** เป็นหลักความประพฤติดี, ความประพฤติชอบ เพื่อทำสุจริตธรรมให้เกิดขึ้นและยับยั้งการทุจริตไม่ให้เกิดขึ้นทั้งทางกาย วาจา และใจ 5. **หลักสันโดษ** 3 เป็นหลักความยินดี ความพอใจตามที่ได้ตามกำลังและตามสมควรโดยความเพียรพยายามโดยชอบธรรม โดยเว้นจากการทุจริตซึ่งทำให้เกิดผลเสียทั้งแก่ตนเองและสังคม 6. **หลักปธาน** 4 เป็นความเพียรเพื่อต่อต้านป้องกันการทุจริตและสร้างสุจริตธรรม 7.

หลักจรรยาบรรณ 4 คือ หลักการครองชีวิตของคฤหัสถ์ให้มีความซื่อสัตย์ในการทำการงานต่าง ๆ และให้มีการยับยั้งชั่งใจไม่ไปทำการทุจริต **8. หลักอภิธานิยธรรม 7** คือธรรมอันไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อมเป็นไปเพื่อความเจริญฝ่ายเดียว ทำให้องค์กรเกิดความเข้มแข็ง บริหารงานให้โปร่งใสปราศจากการทุจริตอย่างยั่งยืน และ **9. หลักราชสวัสดิธรรม** เป็นหลักปฏิบัติเกี่ยวกับการควบคุมตนเองของข้าราชการไว้โดยตรงเพื่อไม่ไปทำการทุจริตหรือการฉ้อราษฎร์บังหลวง

สรุป

ปัญหาการทุจริตถือได้ว่าเป็นปัญหาใหญ่ที่เกิดขึ้นในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ไม่ว่าจะเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วหรือประเทศที่ด้อยพัฒนา และการทุจริตได้กลายมาเป็นปัญหาที่มีความสำคัญที่สุดปัญหาหนึ่งของหลายประเทศ โดยปัญหานี้ยังไม่มีทีท่าว่าจะหมดไป อีกทั้งยังทวีความรุนแรงและซับซ้อนมากขึ้นเรื่อย ๆ ปัญหาการทุจริตดังกล่าวผูกพันอยู่กับสังคมไทย จึงส่งผลให้แม้กระทั่งเกิดความคิดสืบทอดประเพณีตามน้ำ เข้าเมืองตาหลิ่วก็หลิ่วตาตาม ตัวเล็กกินไก่ ตัวใหญ่กินช้าง หรือคนโกงแต่เก่งดีกว่าคนซื่อที่ทำงานไม่เป็น ซึ่งการกระทำและความคิดเหล่านี้ทำให้สังคมไทยกลายเป็นสังคมคอร์รัปชันเกือบจะสมบูรณ์

ยังมีการทุจริตคอร์รัปชันมากเท่าใด ยังเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาและเศรษฐกิจ เพราะได้พรากทรัพยากรสาธารณะไปจากความสามารถในการให้บริการพื้นฐานที่จำเป็นแก่ประชาชน เพิ่มความเหลื่อมล้ำ ทำลายหลักนิติรัฐ และความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อรัฐบาล

การทุจริต ซึ่งตรงกับคำว่า “คอร์รัปชัน” เป็นความประพฤติชั่ว โกง คดโกง ฉ้อโกง โดยการใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่ เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบสำหรับตนเองหรือผู้อื่น การทุจริตคอร์รัปชันอาจจัดเป็นอาชญากรรมประเภทหนึ่ง เป็นการกระทำความชั่ว โดยเน้นไปที่การใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่ในทางที่ผิดเพื่อแสวงหาประโยชน์ โดยออกมาจากมโนกรรม 3 คือการกระทำทางใจ คืออภิชฌา คือเพ่งเล็งอยากได้ของเขา พยาบาท คือคิดร้ายผู้อื่น มิจฉาทิฎฐิ คือเห็นผิดจากคลองธรรม และอกุศลมูล 3 ได้แก่ โลภะ โทสะ โมหะ ที่ครอบงำจิตใจของแต่ละบุคคล โดยเฉพาะคือ โลภะคือความอยากได้ เมื่อไม่ได้สิ่งนั้นโดยวิธีชอบธรรม ก็นำไปทำการทุจริต นอกจากนั้น การทุจริตมีเหตุปัจจัยเริ่มต้นมาจากการไม่ไปเลือกคบสัตบุรุษ คือคนดีมีธรรมซึ่งได้ช่วยแนะนำให้เห็นถึงผลเสียของการทุจริตทั้งแก่ตนเองและสังคมและผลดีของสุจริตธรรม

แนวทางแก้ไขการทุจริต โดยคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) ได้จัดทำหลักสูตรต้านทุจริตศึกษา (Anti-Corruption Education) ขึ้น เพื่อแก้ไขป้องกันป้องปรามและปราบปรามการทุจริตที่เกิดขึ้นในทุกช่วงวัยตั้งแต่ปฐมวัยให้สามารถแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวม ส่งเสริมให้มีระบบและกระบวนการกล่อมเกลาทางสังคมเพื่อด้านทุจริต สร้างสังคมที่ไม่ทนต่อการทุจริต เป็นประยุกต์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นเครื่องมือต้านทุจริต เสริมพลังการมีส่วนร่วมของชุมชน และบูรณาการทุกภาคส่วนเพื่อต่อต้านการทุจริต โดยการปลูกฝังการต่อต้านการทุจริตและการสร้างสุจริตธรรมให้เกิดขึ้นในใจเป็นเบื้องต้น ประกอบไปด้วย

1. **หลักปัจจัยให้เกิดสัมมาทิฎฐิ 2** เป็นบุพภาคของการศึกษาให้สร้างสุจริตธรรมขึ้นมา
2. **หลักธรรมมีอุปการะมาก 2** เป็นหลักธรรมที่เกื้อกูลในการทำงานทุกอย่าง
3. **หลักโลกบาลธรรม** เป็นธรรมคุ้มครองโลก ปกครองควบคุมใจมนุษย์ไว้ให้อยู่ในความดี ไม่ให้ไปทำการทุจริต
4. **หลักสุจริต** เป็นหลักความประพฤติดี, ความประพฤติชอบ เพื่อทำสุจริตธรรมให้เกิดขึ้นและยับยั้งการทุจริตไม่ให้เกิดขึ้นทั้งทางกาย วาจา และใจ
5. **หลักสันโดษ 3** เป็นหลักความยินดี ความพอใจตามที่ได้ตามกำลังและตามสมควรโดย

ความเพียรพยายามโดยชอบธรรม โดยเว้นจากการทุจริตซึ่งทำให้เกิดผลเสียทั้งแก่ตนเองและสังคม 6. **หลักปราน 4** เป็นความเพียรเพื่อต่อต้านป้องกันการทุจริตและสร้างสุจริตธรรม 7. **หลักขรวาสธรรม 4** คือ หลักการครองชีวิตของคฤหัสถ์ให้มีความซื่อสัตย์ในการทำงานต่าง ๆ และให้มีการยับยั้งชั่งใจไม่ไปทำการทุจริต 8. **หลักอภิธานิธรรม 7** คือธรรมอันไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม ทำให้องค์กรเกิดความเข้มแข็ง บริหารงานให้โปร่งใสปราศจากการทุจริตอย่างยั่งยืน และ 9. **หลักราชสวัสดิธรรม** เป็นหลักปฏิบัติเกี่ยวกับการควบคุมตนเองของข้าราชการไว้โดยตรงเพื่อไม่ให้ทำการฉ้อราษฎร์บังหลวง

เอกสารอ้างอิง

- กิตติศักดิ์ รัฐประเสริฐ. (2557). การทุจริตในวงราชการไทย: การสังเคราะห์องค์ความรู้ด้านแนวทางการแก้ไขปัญหามาจากผู้นำและบุคคลสำคัญของประเทศไทย. วารสารมจร.วิชาการ, 18 (35) : 61-74.
- โกวิทย์ พวงงาม. (2550). แนวทางการพัฒนาและเสริมสร้างกลไกการป้องกันการทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2557). ยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2556 -2560). คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.
- คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2559). ยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560 -2564). คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.
- จารุวรรณ สุขุมลพษ์. (2556). แนวโน้มของคอร์รัปชันในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์, ศาสตราจารย์ ดร. (2562). การคอร์รัปชันทางการเมือง : ความเป็นมาและแนวทางป้องกันแก้ไข. วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. 6 (2) : 463.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2532). อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วิญญาน.
- ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116/ตอนที่ 114 ก/หน้า 3/ 17 พฤศจิกายน 2542
- ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 125/ตอนที่ 21 ก/หน้า 1/24 มกราคม 2551
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. กรุงเทพมหานคร : บริษัทศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์ จำกัด (มหาชน).
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2561). หลักสูตรด้านทุจริตศึกษา (Anti-Corruption Education). นนทบุรี : สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.
- สำนักป้องกันการทุจริตภาคประชาสังคม และการพัฒนาเครือข่าย สำนักงาน ป.ป.ช. (2560). คู่มือความรู้ความเข้าใจในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต เล่มที่ 1. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ศรีอนันต์การพิมพ์จำกัด.

- อุษณา ภัทรมนตรี. (2552). การตรวจสอบภายในสมัยใหม่. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จามจุรีโปรดักท์.
- Shleifer, A., & Vishny, R. W. (1993). *Corruption*. *Quarterly Journal of Economics*. 108 (3), 599.
- <<https://th.wikipedia.org/wiki/ดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชัน>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2565)
- World Bank Business Environment Survey. (2 0 0 0 .) Retrieved from <http://info.worldbank.org/governance/wbes>
- Transparency International. (2000). Glossary : Transparency International.
- <<https://www.krisdika.go.th/>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2565)
- <<http://www.dsdw2016.dsdw.go.th/>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2565)
- <<https://www.sdgmovement.com/>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 7 กันยายน 2565)
- <<https://thaipublica.org/>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 7 กันยายน 2565)
- <<https://www.mcu.ac.th/article/detail/439/>>(สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 20 กันยายน 2565)
- <<https://www.sdgmovement.com/>> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2568)
- <[https:// www.nacc.go.th/](https://www.nacc.go.th/)> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2568)
- <[https://www.sdgmovement.co /](https://www.sdgmovement.co/)> (สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2568)